

O‘ZBEK TILIDA INTERNET DISKURSINING PRAGMATIK
XUSUSIYATLARI.

Ibrohimova Navro‘zoy

*Buxoro xalqaro universiteti o‘zbek tili va adabiyoti
mutaxassisligi*

1-bosqich magistranti.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada o‘zbek tilida shakllanayotgan internet diskursining pragmatik xususiyatlari ijtimoiy tarmoqlar misolida keng va batafsil tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida internet muhitida nutqning norasmiy xarakterga ega ekani, emotsionallik darajasining yuqoriligi, qisqalik tamoyiliga asoslanganligi, kontekstga kuchli bog‘liqligi hamda interaktiv muloqot shaklida rivojlanishi ilmiy jihatdan yoritiladi. Bundan tashqari, zamonaviy internet kommunikatsiyasida kod aralashuvi hodisasi va pragmatik ma’noning vaziyatga qarab o‘zgaruvchanligi ham tahlil qilinadi.

В данной статье подробно анализируются прагматические особенности интернет-дискурса узбекского языка на примере социальных сетей. В исследовании рассматриваются такие явления, как неформальный характер речи в интернет-среде, высокая степень эмоциональности, принцип краткости, сильная зависимость от контекста, а также развитие интерактивной формы общения. Кроме того, анализируются явление кодового смешения и изменчивость прагматического значения в зависимости от ситуации общения.

This article provides a detailed analysis of the pragmatic features of Uzbek internet discourse based on social networks. The study examines the informal nature of online speech, the high level of emotional expression, the principle of brevity, strong contextual dependence, and the development of interactive communication. In addition, it explores code-switching and the variability of pragmatic meaning depending on communicative situations.

KALIT SO‘ZLAR

internet diskursi, pragmatika, ijtimoiy tarmoqlar, o‘zbek tili, kommunikatsiya jarayoni, emotsionallik, norasmiy nutq shakli

интернет-дискурс, прагматика, социальные сети, узбекский язык, коммуникативный процесс, эмоциональность, неформальная форма речи

internet discourse, pragmatics, social networks, Uzbek language, communication process, emotionality, informal speech form

Hozirgi globallashuv jarayonida raqamli texnologiyalarning tezkor rivojlanishi insonlar o‘rtasidagi muloqot shakllarini tubdan o‘zgartirib yubordi. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi natijasida yangi lingvistik hodisa — internet diskursi shakllandi. Ushbu diskurs an’anaviy yozma va og‘zaki nutqdan farqli ravishda tezkor, qisqa, emotsional va interaktiv xususiyatlarga ega bo‘lgan muloqot shakli sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Pragmatika tilshunoslikning muhim bo‘limlaridan biri bo‘lib, u til birliklarining real muloqot jarayonidagi ma’nosini, ya’ni so‘z va iboralarning kontekstga bog‘liq holda qanday maqsadda qo‘llanilishini o‘rganadi. Internet muhitida esa pragmatik ma’no yanada murakkablashadi, chunki u faqat so‘zlar orqali emas, balki emojilar, qisqartmalar va vizual belgilar orqali ham ifodalanadi.

1. Internet diskursi tushunchasi va uning xususiyatlar. Internet diskursi zamonaviy raqamli muhitda yuzaga keladigan murakkab kommunikativ jarayon bo‘lib, u yozma, og‘zaki va vizual nutq elementlarining birgalikda ishlatilishi natijasida shakllanadi. Ushbu diskursning eng muhim jihati shundaki, u an‘anaviy nutqdan farqli ravishda juda tezkor almashinuv asosida quriladi va foydalanuvchilar o‘rtasida doimiy interaktivlikni talab qiladi.

Shuningdek, internet diskursi ko‘pincha norasmiy uslubda amalga oshadi, bu esa muloqotni yanada erkin va tabiiy qiladi.

2. Pragmatikaning internet diskursidagi o‘rni

Pragmatika internet muloqotida muhim rol o‘ynaydi, chunki bir xil so‘z yoki ibora turli vaziyatlarda mutlaqo turlicha ma‘noni ifodalashi mumkin. Masalan, “Zo‘r!” so‘zi bir holatda haqiqiy maqtovni bildirsa, boshqa vaziyatda kinoya yoki istehzoli munosabatni anglatishi mumkin.

Bu holat shuni ko‘rsatadiki, internet diskursida ma‘no faqat lingvistik birliklarga emas, balki kontekst, muallifning niyati va auditoriyaning idrokiga ham bog‘liq bo‘ladi.

3. O‘zbek internet diskursining pragmatik xususiyatlari. Norasmiylik va erkin muloqot shakli : Ijtimoiy tarmoqlarda muloqot ko‘pincha rasmiy me‘yorlardan chetga chiqqan holda amalga oshiriladi. Foydalanuvchilar oddiy, sodda va kundalik nutq shakllaridan foydalanadilar. Masalan, “Nima gap?”, “Qalay, ishlar yaxshimi?” kabi iboralar rasmiy nutq o‘rniga keng qo‘llaniladi. Emotsionallikning kuchli ifodalanishi:

Internet nutqida hissiyotlarni ifodalash juda muhim o‘rin tutadi. Foydalanuvchilar o‘z emotsiyalarini emojilar, undovlar va kuchaytiruvchi so‘zlar orqali ifodalaydilar. Masalan, “judaaa zo‘r!!! 😊🔥” kabi ifodalar nutqning emotsional kuchini oshiradi. Qisqalik va iqtisodiylik tamoyili: Internet

muloqotida tezkorlik muhim bo'lgani uchun so'zlar qisqartirilgan shaklda qo'llaniladi. Masalan, "rahmat" so'zi "rhm" shaklida yozilishi mumkin. Bu esa muloqotni tezlashtirish va vaqtni tejashga xizmat qiladi.. Kontekstga kuchli bog'liqlik:Internet diskursida so'zlarning aniq ma'nosi ko'pincha kontekst orqali belgilanadi. Bir xil jumla turli vaziyatlarda turlicha talqin qilinishi mumkin. Masalan, "Zo'r ish qilibsana..." jumlasini ijobiy maqtov yoki kinoyaviy tanqid bo'lishi mumkin. Interaktivlik va dialogik xususiyat:Internet muloqoti doimiy javob va reaksiya almashinuvi asosida quriladi. Har bir postga izohlar, reaksiyalar va javoblar berilishi muloqotni jonli va davomli jarayonga aylantiradi. Kod aralashuvi hodisasi:Zamonaviy o'zbek internet diskursida ingliz tilidan o'zlashgan so'zlar keng qo'llaniladi. Masalan, "like bosish", "post qilish", "story qo'yish" kabi iboralar ikki til elementlarining aralashuvini ko'rsatadi. Bu holat global internet madaniyatining ta'siri bilan izohlanadi.

Umuman olganda, o'zbek tilidagi internet diskursi pragmatik jihatdan murakkab va ko'p qatlamli tizim sifatida shakllanmoqda. U norasmiylik, emotsionallik, qisqalik, interaktivlik va kontekstga bog'liqlik kabi asosiy xususiyatlarga ega bo'lib, zamonaviy raqamli kommunikatsiyaning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ijtimoiy tarmoqlar esa ushbu diskursning asosiy faol maydoni sifatida til rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge University Press.
2. Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford University Press.
3. Crystal, D. (2006). *Language and the Internet*. Cambridge University Press.
4. Herring, S. C. (2004). *Computer-Mediated Discourse Analysis*. In: *Designing for Virtual Communities*.
5. Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge University Press.

6. Grice, H. P. (1975). Logic and Conversation. In: Syntax and Semantics, Vol. 3.
7. Baron, N. S. (2008). Always On: Language in an Online and Mobile World. Oxford University Press.
8. O‘zbek tilshunosligi bo‘yicha zamonaviy tadqiqotlar to‘plami. Toshkent: Fan nashriyoti.
9. Internet kommunikatsiyasi va media tilshunosligi bo‘yicha ilmiy maqolalar to‘plami (O‘zbekiston Respublikasi OAK jurnallari).
10. Zayniddinov, A. (2019). Zamonaviy o‘zbek tilida kommunikativ jarayonlar. Toshkent: Universitet nashriyoti.

